

GOVOR NA SPROVODU PROF. EM. BONAVENTURE DUDE NA ZAGREBAČKOM GROBLJU MIROGOJ* (8. kolovoza 2017.)

Mario CIFRAK

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Vlaška 38, p.p. 432, 10 001 Zagreb
mario.cifrak@ofm.hr

Preuzvišeni oče biskupe Ivane, preuzvišena gospodo, draga rodbino, sestre i braćo!

Rođenje i školovanje

Roko Duda rođen je 14. siječnja 1924. godine u Rijeci. Krsni list zapravo precizira: Rocco Virgilio Francesco. Odrastao je u Krasu na otoku Krku. Povremeno ga je obilazila majka Antica, koja je radila po bolnicama u Hrvatskoj i koja je umrla u Klenovniku u siječnju 1934. godine. U Krasu je završio prva četiri razreda, a onda 1933. godine kratko boravi kod tete u Rijeci, pa protjeran na Sušak nalazi smještaj u jednoj siromašnoj obitelji. »Čuo sam i vidio svašta. I zlo me se počelo hvatati.« Školska misa kod sestara Svetog Križa podsjetila ga je da je bio ministrant, no pola godine je trebalo za odvažnost da pozvoni sestrama na portu. Sestra Danila Barac bila je sakristanka i njegova duhovna majka. No zapravo se u njegov život uključila cijela samostanska zajednica na Sušaku. Vodili su računa o svemu što mu je tada bilo potrebno i mali detalj »prisile« da opere glavu Duda je, u brojnim duhovnim vježbama održanim redovnicama, a osobito Milosrdnim sestrama Svetoga Križa, pretvorio u svojevrsno vraćanje duga.

Na Sušaku je završio prva dva razreda građanske škole. Dolazi u kontakt s trsatskim franjevcima, a p. Leonardo Novaković se založio da Duda bu-

* Govor prof. dr. sc. Marija Cifraka, dekana Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu objavljen je i u: HRVATSKA FRANJEVAČKA PROVINCIJA SV. ĆIRILA I METODA, *In memoriam fra Bonaventura Duda. 1924. – 2017.*, Zagreb, 2017., 29–32.

de primljen u varaždinski kolegij i franjevačku gimnaziju. »Doista, moram to spomenuti: kada sam bio u trećem razredu gimnazije, on je jednom došao u Varaždin i pratio me u franjevački samostan da mu pokažem kako već sviram na orguljama. Kod kazališta on se zaustavi: – 'Roko, znaš, mi bismo voljeli da budeš franjevac, ali o tome ti razmišljaj i odluči. Najvažnije je da budeš dobar čovjek.'« To je bilo na srcu i njegovoj teti Mariji. Dana 14. kolovoza 1941. godine u Varaždinu ulazi u novicijat i dobiva ime Bonaventura po sv. Bonaventuri crkvenom naučitelju ali i po p. Bonaventuri Ćuku, svojem gimnazijskom profesoru koji tada umire u 38. godini života. Godine 1944. započinje studij teologije na Katoličkome bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Diplomirao je 1950. godine, a te je godine i zaređen za svećenika 15. siječnja; zareditelj je bio biskup Franjo Salis Sewis. Mladu misu slavio je na Trsatu 29. siječnja: »Isuse – dobroto beskrajna.«

Vojni rok služio je u Prilepu (1951./1952.). Povratkom iz vojske na KBF-u stječe naslov magistra znanosti s temom *Dogmatski osnov i značenje Marijine uloge u ekonomiji spasenja*. Dekan KBF-a Vilim Keilbach pomaže da Duda dođe do Miroslava Krleže, koji bi mu omogućio da dobije putovnicu i pođe na doktorat u Rim. Duda je u Rimu doktorirao 1956. godine na *Antonianumu* s temom *Joannis Stojković de Ragusio (1443.) – Doctrina de cognoscibilitate Ecclesiae*, kod mladog povratnika iz Louvaina, glasovitoga koncilskog teologa i pri kraju života kardinala p. Umberta Bettija, OFM. Recenziju je u *Münchener Theologische Zeitschrift* napisao Joseph Ratzinger. Povratnik iz Kine, sluga Božji Aleksa Benigar, OFM suprotstavio se riječima liječnika upućenih Dudi zbog zdravstvenih poteškoća: »U Provinciju! Bolje zdrav magarac nego bolestan teolog«, riječima: »Ne! Odi malo u Asiz, odmori se, a onda se upiši na Papinski biblijski institut.« Tu postiže biblijski licencijat kod p. Karla Prümma, SJ, na temu vlasti prema Rim 13,1-7. Profesor Ivan Golub svjedoči da ga se profesor Prümm sjećao i rekao da je bio *uomo amabile*.

Katolički bogoslovni fakultet

Bonaventura Duda započinje svoj rad na Katoličkome bogoslovnom fakultetu na početku akademke godine 1957./1958. Na prijedlog dekana dr. Jurja Pavića i zauzimanjem prof. dr. Stjepana Bakšića Fakultetsko vijeće ga je izabralo za asistenta pri Katedri dogmatike 30. rujna 1957. godine. Taj izbor potvrdio je i veliki kancelar dr. Franjo Šeper, nadbiskup-koadjutor. Predavao je sakramente, eshatologiju, kristologiju, soteriologiju, mariologiju. Fakultetsko vijeće ga je zamolilo da pomogne i na Katedri filozofije, tako da je predavao Uvod u filozofiju i psihologiju religije. Predavao je i Uvod u znanstveni rad, metodologiju.

Akadske godine 1958./1959. počeo je predavati Uvod u Novi zavjet. Profesor Janko Oberški mu povjerava i Biblijsku arheologiju.

Od akademske godine 1960./1961. predaje i na Filozofsko-teološkom učilištu naše Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda u Samoboru i poslije na Trsatu, sve do kraja akademske godine 1977./1978.

Od akademske godine 1963./1964. ne predaje više filozofske predmete i u ljetnom semestru preuzima Katedru Svetog pisma Novog zavjeta zbog umirovljenja prof. dr. Maksimilijana Lacha. Ljetni semestar 1964./1965. provodi studijski u Rimu i u Svetoj Zemlji.

Od akademske godine 1970./1971. preuzima od prof. dr. Tomislava Janka Šagi-Bunića Uvod u misterij Krista i povijest spasenja, a od prof. dr. Josipa Salača, koji je postao pomoćni zagrebački biskup, Duhovno bogoslovlje. U ljetnom semestru 1974./1975. predaje i Misiologiju.

Bonaventura Duda izabran je za docenta 1964. godine, a 1969. godine za redovitog profesora. Dvaput je bio prodekan KBF-a: 1973./1974. i 1977./1978., triput uzastopce biran je za dekana: 1982./1983., 1983./1984. te 1984./1985. Umirovljen je 1993. godine, a 2001. godine Senat Sveučilišta u Zagrebu izabrao ga je u zvanje *professor emeritus*. Godine 2010. postao je dopisni član HAZU-a, u Razredu za društvene znanosti.

Znanstveno i stručno djelovanje

U pretkoncilskim i koncilskim godinama započeli su djelovati i instituti KBF-a, Katehetski institut i Institut za teološku kulturu laika. I na njima je Duda predavao. Za što bolju biblijsko-liturgijsku formaciju predlaže 1962. godine da se uvede za studente posljednjih triju godina inicijacija u nedjeljne i blagdanske perikope. Sudjelovao je u osnutku i radu Teološko-pastoralnog tjedna.

Glas (s) Koncila nezamisliv je bez p. Duda, ali na poticaj p. Zorislava Lajoša, kao i *Kršćanska sadašnjost*, gdje surađuje s kolegama Tomislavom Šagi-Bunićem, Vjekoslavom Bajsićem, Josipom Turčinovićem i Adalbertom Rebićem.

Njegov angažman se nadalje očituje u katehetskim ljetnim školama, proslavi 300. obljetnice Zagrebačkog sveučilišta i Katoličkoga bogoslovnog fakulteta, Marijanskom i mariološkom kongresu u Zagrebu i na Mariji Bistrici 1971. godine. Založen je i u Hrvatskom mariološkom institutu i Institutu za biblijski pastoral, odnosno Hrvatskome katoličkom biblijskom djelu i Biblijskom institutu KBF-a. Sudjeluje na međunarodnim mariološkim kongresima u San Domingu 1965. godine te Zaragozi 1979. godine. Godine 1966. sudjeluje na međunarodnom kongresu u Rimu o teologiji Drugoga vatikanskog koncila. Sudjeluje u organizaciji i radu hrvatskih marioloških simpozija u Solinu-Splitu

1976. godine, Mariji Bistrici-Zagrebu 1984. godine. Sudionik je međufakultetskih ekumenskih simpozija u Ljubljani 1980. godine, Zagrebu 1982. godine i u Studenici 1984. godine. Na Filozofsko-teološkom institutu Družbe Isusove u Zagrebu sudjeluje u permanentnom obrazovanju redovnica akademskih godina 1978./1979. i 1979./1980. Tih godina postaje članom *Associazione Biblica Italiana*. Od 1972. godine dopisni je član Papinske marijanske akademije u Rimu. Bio je u dva navrata član Vijeća za nauk vjere Biskupske konferencije. Bio je i defnitor svoje Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda (1963. – 1969. i 1975. – 1978.), kojoj je časní sluga Božji Vendelin Vošnjak bio utemeljitelj i za čiju se kauzu p. Duda zalagao svim svojim žarom i marom.

Godine 1963. ponovno je počela izlaziti *Bogoslovska smotra*, a profesor Duda napisao je članak: »Crkva i svijet na XXI ekumenskom saboru«. I time započinje njegov *aggiornamento* Crkve: »Mi, međutim, vjerujemo u misterij Crkve, koji se sav odvija, od početka, između misterija Golgotskih neuspjeha i uspjeha pobjedonosnog Uskrasnog jutra. Prvo zasjedanje Sabora sa svojih 36 sjednica opravdava naš optimizam. No mi dobro znamo da uspjeh ne ovisi samo o satorskim ocima, pa čak ni o autentičnim kršćanima. Uspjeh sabora ovisi o svakom čovjeku 'dobre volje' (Lk 2,14), kakva traži Bog za svaku svoju akciju. Sve zapravo ovisi o tom koliko se svaki pojedini čovjek kao član sveopće obitelji svijeta otvara dobru, a zatvara zlu; koliko slijedi zov svjetlosti, a odupire zagrljaju tame.« Takvo je bilo vrijeme Drugoga svjetskog rata ali i nedavnog Domovinskog rata – zlo i tama. Baš kako naviješta betlehemske svjetlo dolazak mirotvorca po Izaiji proroku (usp. Lk 2,10-11; Iz 9,1), tako i Duda upozorava na dobri i svijetli lik nadbiskupa Stepinca, kako nam to donosi p. Celestin Tomić: »Od Stepinca baštinjena Crkva, sa svima koji su bili uključeni u njegovu svjedočku izdržljivost u vjeri, sada ulazi u Isusov treći milenij. Ona će i u buduće ostati Stepinčeva baština, ako nas njegova beatifikacija nanovo potakne da izučavamo njegovu orijašku osobu i založeno svjedočenje, kako bismo baštinjenu vjeru još jače zaživljenu unijeli u to treće Isusovo tisućljeće. Baš u tom smislu ponavljam prvu riječ ove knjižice: Stepinac nam tek preostaje. Kao zadaća.« *Viri Ecclesiae*. Sveto pismo dodiruje Crkvu životno. O njemu ovisi njezin život.

Pater Ivon Ćuk obavještava o nakani izdavačke kuće *Stvarnost* da izda Bibliju. Duda kao član uredništva s Jurom Kaštelanom sudjeluje u ostvarenju, kako on voli reći, *Zagrebačke Biblije*, 1968. godine u izdanju Stvarnosti. Poslije ju je otkupila Kršćanska sadašnjost. Uz Josipa Tabaka, mnogostrukoga jezičnog lektora Biblije, glavni su redakcijski posao napravili Bonaventura Duda i Jerko Fućak, OFM. Biblija koja je izišla iz tiska »čeka ozbiljne kritičare, a onda – nastavljače. Kad sam se prihvatio posla koji je naumice, silom prilika, diktatom

vremena – glasa Božjega bio brz, gotovo strelimičan, zamolio sam g. kardinala Šepera da osnuje odmah biblijsku komisiju za sljedeći prijevod na duge rate.« To se još nije dogodilo. No on i Jerko Fućak preveli su *Novi zavjet*, kritičko izdanje Augustina Merka za potrebe hrvatskoga lektionara 1973. godine. Obojica su sudjelovala i u prijevodu *Rimskoga misala* i *Časoslova* u koji je također ušao njihov *Novi zavjet* i redigirani *Psaltir*. Duda je k tome preveo 80-ak novih časoslovnih himana. Poslije su se obojica zauzela i za prijevod *Ekumenskoga Novog zavjeta* (Zagreb, 1992.) te za ostvarenje tzv. *Jeruzalemske Biblije* (1994.), u čemu je osobit udio pok. Jerka Fućaka.

Bonaventura Duda primio je već za ovozemaljskog života mnoge nagrade i odličja, no ono najvažnije dolazi od pape Benedikta XVI., »Pro Ecclesia et pontifice«, koje mu uručuje naš nadbiskup kard. Josip Bozanić povodom 60. obljetnice svećeništva. Rođen pod Pijom XI., umire za vrijeme pape Franje kao franjevac, što je za njega bila istoznačnica za biti kršćanin, biti profesor.

»A sada? Toliko bih toga još želio. No sjećam se iz prvih godina studija, u onoj maloj hrvatskoj enciklopediji pročitao sam neku indijsku mudrost: 'Ne ori preširoka polja da ti ne bi malaksala snaga!' A opet, uvijek sam volio danielske duše što ih je anđeo Gabriel nazvao, kao ono Daniela: '... jer si čovjek želja' ... *Vir desideriorum* – Čovjek želja, uvijek mi se sviđao taj izraz.«

U ostvarenje tih želja »prije svega osjećam da se dugujem mnogim ljudima. Pobožno bih to rekao: na put moga života Bog je poslao mnoge ljude koji su mi život učinili ljepšim, koji su me uvjetovali dobrim, bar boljim... Pa, prije svega, od najranijeg djetinjstva...«

Opraštamo se od p. Bonaventure Duda, čovjeka Crkve, čovjeka želja, riječima Dubravke Jelčić, prognane profesorice iz Vukovara, svojevrsnom parafrazom njegove pjesme *Biti mi daj*:

»Biti mu daj Gospodine, s osmjehom koji je osvajao s osmjehom gromoglasnog smijeha s osmjehom mira, s osmjehom radosti, s osmjehom predanosti.

Biti mu daj Gospodine s pogledom Tvoje ljubavi, koji je milovao s pogledom nebeskog anđela, koji nas je pratio.

Biti mu daj Gospodine, u krilu Majke Božje koju je sinovski ljubio pogledom u Nebo milovao osmjehom slavio.

Biti mu daj u Tvome raju, Gospodine!«

Gospodin neka Vam bude, dragi pater Bonaventura, *merces magna nimis!*